

Guidelines for Developing Ecotourism to Create Added Value for Thai Tourism

Nathatchaphong Chotpreecharat and Chot Bodeerat

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Email: Jingzeng23@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6498-3345>

Email: chotbodeerat@psru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6849-3791>

Received 12/11/2024

Revised 02/04/2025

Accepted 11/05/2025

Abstract

Background and Aims: Tourism is a vital industry within Thailand's economy, generating substantial income and promoting local economic development. Ecotourism, which emphasizes environmental conservation and the preservation of local cultures, has grown increasingly popular in recent years. This trend has empowered local communities to play a significant role in the sustainable development and stewardship of their tourism destinations. This study aims to examine the role of ecotourism in fostering sustainable economic development in Thailand, to analyze growth trends and the factors driving ecotourism, and to propose strategies for developing and managing ecotourism to benefit local communities.

Methodology: The research employed a literature review analysis approach, drawing on academic publications, government reports, and statistical data to compile information on ecotourism in Thailand.

Result: The findings reveal that ecotourism plays a key role as a mechanism for driving sustainable local economic development, especially in rural areas rich in natural and cultural resources but otherwise economically limited. Ecotourism offers an effective pathway for income distribution within local communities, while also fostering awareness and appreciation for environmental conservation and cultural preservation. Through participation in ecotourism activities, tourists can engage in conservation efforts, cultivating respect for local resources. Additionally, local communities are essential in managing tourism destinations to prevent overuse of resources, which could lead to negative impacts in the long term.

Conclusion: Ecotourism in Thailand demonstrates significant potential for promoting multidimensional sustainable development across economic, social, and environmental aspects. Economically, ecotourism provides stable income and employment opportunities for local communities. Socially, it enhances community engagement and pride in local identity. Environmentally, ecotourism raises tourists' awareness of the importance of preserving natural resources. Effective tourism management and community participation are essential for achieving long-term sustainability. Collaboration among government, private sectors, and local communities is crucial for creating efficient planning, such as controlling tourist volumes, establishing suitable

infrastructure, and empowering communities to manage their own tourist sites sustainably. Coordinated efforts across these sectors will ensure the long-term growth of ecotourism, benefiting both local communities and the nation as a whole.

Keywords: Ecotourism; Sustainable Development; Income Distribution; Community Participation; Local Economy

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวไทย

ณรัชพงศ์ โชติปริชารัตน์ และ โชติ บติรัฐ

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทย โดยสร้างรายได้มหาศาล และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีเพื่อศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยที่ส่งเสริมการเติบโต และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

ระเบียบวิธีการวิจัย: การวิจัยนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิเคราะห์โดยอ้างอิงจากเอกสารทางวิชาการ รายงานจากหน่วยงานภาครัฐ และข้อมูลสถิติเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

ผลการวิจัย: พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีทรัพยากรเฉพาะถิ่น แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เพิ่มสูงขึ้นจากกระแสนักอนุรักษ์และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดการอย่างยั่งยืน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบและเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สรุป: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของเศรษฐกิจที่ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้มั่นคงและมีการจ้างงานที่ดีขึ้น ในมิติของสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น อีกทั้งในมิติของสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจะต้องอาศัยการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองได้อย่างยั่งยืน การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างภาคส่วนต่างๆ จะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเติบโตได้ในระยะยาว สร้างประโยชน์ให้กับทั้งชุมชนท้องถิ่นและประเทศโดยรวม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; การพัฒนาอย่างยั่งยืน; การกระจายรายได้; การมีส่วนร่วมของชุมชน; เศรษฐกิจท้องถิ่น

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทย โดยเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สร้างรายได้ทั้งจากนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศอย่างมหาศาล อีกทั้งยังมีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างงาน และกระตุ้นการพัฒนาในระดับท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) นอกจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว การท่องเที่ยวยังมีศักยภาพในการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (UNWTO, 2022) ทั้งนี้ การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา

เป็นผลจากนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและสร้างการเติบโตอย่างสมดุลในระยะยาว (TAT, 2023)

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องจากนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเดินทางที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Weaver, 2001; Thai Ecotourism and Adventure Travel Association [TEATA], 2565) นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มักแสวงหาประสบการณ์ที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนเจ้าบ้านมากกว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบทั่วไป แนวโน้มดังกล่าวนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Scheyvens, 1999)

บทบาทสำคัญของการท่องเที่ยวในเศรษฐกิจไทย

ในปี 2567 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รายงานไว้ว่า ในช่วงไตรมาสแรกของปีนี้ ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึง 9.38 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าอย่างมีนัยสำคัญ นักท่องเที่ยวเหล่านี้สร้างรายได้รวมถึง 476,072 ล้านบาท แสดงถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2567) นอกจากรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยว ยังมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น เช่น ร้านอาหาร โรงแรม และอุตสาหกรรมบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนอุตสาหกรรมพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนในพื้นที่ห่างไกลซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสนับสนุนการพัฒนาในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวยังส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการรายได้เสริมจากการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อาทิ งานหัตถกรรมและของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างโอกาสในการจ้างงานและส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วโลกเนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Weaver, 2001) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยมีความหลากหลาย เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การดูสัตว์ป่า การดำน้ำชมปะการัง และการสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนพื้นถิ่น กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้ใกล้ชิดธรรมชาติ แต่ยังเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (Scheyvens, 1999)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พร้อมกับสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง (Thai Ecotourism and Adventure Travel Association [TEATA], 2565) การเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะเครื่องมือการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่เพียงมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่นักท่องเที่ยว (Weaver, 2001) การพัฒนาในรูปแบบนี้เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มรายได้ แต่ยังลดความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร และส่งเสริมการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Scheyvens, 1999)

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ และกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งผลให้ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Thai Ecotourism and Adventure Travel Association [TEATA], 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยและปัจจัยที่ส่งเสริมการเติบโต
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนหลักการของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงไม่เพียงมุ่งให้ผู้คนได้ชื่นชมธรรมชาติแต่ยังส่งเสริมจิตสำนึกในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่น (Smith & Krannich, 2020)

สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ (The International Ecotourism Society) ได้ให้คำนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น "การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบาง โดยเน้นที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแง่ของการสร้างรายได้และการสนับสนุนทางเศรษฐกิจและสังคม" แนวคิดนี้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาของประเทศไทยที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นแนวทางที่ยั่งยืน โดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและมีส่วนร่วมในการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

ประเทศไทยเริ่มมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจังตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 โดยมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และพื้นที่ชุมชนชนบทที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลายเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการกระจายรายได้และสร้างความเจริญให้กับชุมชน ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ การจำหน่าย

สินค้าพื้นเมือง และการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการสร้างประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Björk, 2021)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ทฤษฎีความยั่งยืน (Sustainability Theory)

ทฤษฎีความยั่งยืนเป็นพื้นฐานสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีหลักการที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตได้โดยไม่เสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย ทฤษฎีนี้เน้นการลดการใช้งานเกินศักยภาพของทรัพยากรและการสร้างสรรคกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (Holden, 2021) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงออกแบบโดยมีข้อจำกัดในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวและใช้การจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อลดผลกระทบเชิงลบ

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory)

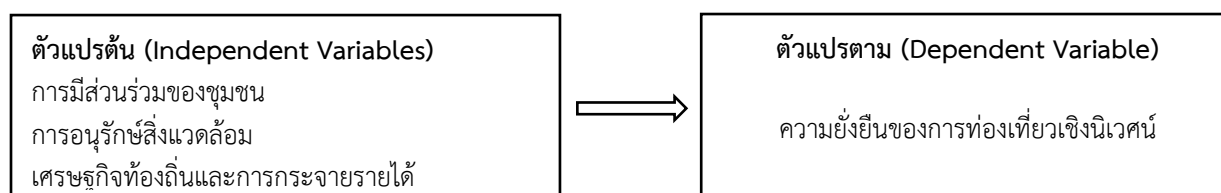
ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดความยั่งยืน ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชนควรมีบทบาทในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน การมีส่วนร่วมนี้ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างความรับผิดชอบในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน (Scheyvens, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งเสริมการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอย่างยุติธรรม

3. ทฤษฎีประสบการณ์การท่องเที่ยว (Tourism Experience Theory)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ทฤษฎีประสบการณ์การท่องเที่ยวชี้ว่าความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจในเชิงบวกและเชื่อมโยงกับความเข้าใจและเคารพต่อธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่น (Tung & Ritchie, 2022) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรออกแบบให้มีการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ในหมู่นักท่องเที่ยว และทำให้พวกเขารู้สึกถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิเคราะห์ (Literature Review Analysis) ซึ่งมุ่งเน้นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยเน้นศึกษาทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแนวทางการพัฒนาความสำเร็จ อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกวรรณกรรมที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และช่วงเวลาในการเผยแพร่ โดยกำหนดให้เป็นงานวิชาการที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2567 เพื่อให้สามารถสะท้อนบริบทที่เป็นปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วรรณกรรมที่ใช้ประกอบด้วยบทความวิชาการและผลงานวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 เรื่อง รายงานจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 10 เรื่อง และข้อมูลเชิงสถิติจากแหล่งข้อมูลทางการอีก 5 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 35 เรื่อง

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นสำคัญจากวรรณกรรมออกเป็นกลุ่มเนื้อหา และใช้การสังเคราะห์เชิงธีม (Thematic Synthesis) เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ภายใต้กรอบแนวคิด 3 ด้านหลัก ได้แก่ ทฤษฎีความยั่งยืน (Sustainable Development Theory) ที่เน้นการพัฒนาที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรในอนาคต ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory) ที่กล่าวถึงบทบาทของประชาชนในกระบวนการพัฒนา และทฤษฎีประสบการณ์การท่องเที่ยว (Tourist Experience Theory) ที่อธิบายพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

การจัดหมวดหมู่ประเด็นในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น 2) แนวโน้มการเติบโตและปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการกระจายรายได้ไปยังพื้นที่ชนบทที่อาจมีทรัพยากรจำกัดในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน โดยกิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรของตนอย่างเหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดความยั่งยืนและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านเศรษฐกิจและสังคม

แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปีที่ผ่านมา ทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ แนวโน้มนี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่เพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น การลดการใช้พลาสติก การสนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ นอกจากนี้ กระแสความต้องการนี้ยังสอดคล้องกับการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การเพิ่มจำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และการให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการและควบคุมผลกระทบของการท่องเที่ยว

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนในประเทศไทย ควรเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การจัดการที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมและป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การควบคุมการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้มีความรู้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของให้กับชุมชน ทำให้พวกเขามีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากรและส่งเสริมการเติบโตที่สอดคล้องกับหลักการความยั่งยืน โดยในหลายพื้นที่พบว่าชุมชนสามารถวางแผนการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนได้ดีและสามารถรักษาสสมดุลระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยเป็นกลไกสำคัญที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่เพียงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น แต่ยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น การวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากมีการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสม โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นจะเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเติบโตไปพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยเกิดขึ้นจากทั้งความสนใจของนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Weaver, 2001; อรวรรณ เกิดจันทร์, 2559) ความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นตัวกระตุ้นให้ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวหันมาออกแบบประสบการณ์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น (Honey, 2008; Wearing & Neil, 2009)

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) เป็นตัวแปรอิสระสำคัญที่ส่งผลต่อ ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Sustainable Ecotourism Outcomes) โดยตรง โดยเฉพาะในมิติของความภาคภูมิใจของชุมชน รายได้ที่เพิ่มขึ้น และความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Scheyvens, 1999; Tosun, 2006; ผ่องพรรณ มัธยมจันทร์, 2560)

การเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลดีต่อเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนสามารถเป็นผู้จัดบริการ เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ หรือผู้จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ซึ่งช่วยกระจายรายได้และสร้างโอกาสในการจ้างงาน (UNWTO, 2022; อัจฉรา ห่อทองคำ, 2563) โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนโอกาสทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Lu & Nepal, 2009)

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยยังเผชิญกับความท้าทายสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดในด้าน การจัดการทรัพยากร และการควบคุมขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ที่ไม่เพียงพอ (Buckley, 2009; ผาสุก มณีวรรณ, 2561) หลายแหล่งยังขาดแผนการจัดการเชิงระบบ ขาดบุคลากรที่มีทักษะด้านสิ่งแวดล้อม และยังไม่มีการควบคุมผลกระทบจากโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน หรือที่พัก ที่อาจเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศดั้งเดิมของพื้นที่

การมีส่วนร่วมของชุมชนแม้จะเป็นปัจจัยเชิงบวก แต่ยังพบความท้าทายจาก ความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดของการอนุรักษ์ เช่น การสร้างสิ่งปลูกสร้างถาวรในพื้นที่อ่อนไหว หรือการจัดกิจกรรมที่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าความยั่งยืน (Kontogeorgopoulos, 2005; Thai Ecotourism and Adventure Travel Association [TEATA], 2565) งานวิจัยของ Scheyvens (1999) ชี้ว่า การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในเชิงความรู้ และการวางแผนระยะยาว จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจและการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดด้าน ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่และขาดเทคโนโลยีสนับสนุน เช่น ระบบจัดการขยะหรือตรวจสอบคุณภาพอากาศ ซึ่งเป็น สิ่งจำเป็นในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Stronza & Gordillo, 2008; ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช, 2562)

ดังนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ควรมีการบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการให้ ความรู้ การใช้เทคโนโลยีสีเขียว และการสร้างกลไกการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศไทย โดยเฉพาะในแง่ของการสร้างรายได้และเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มี ทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ยั่งยืนและมีคุณค่า ทั้งนี้ แนวโน้มการเติบโตของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเริ่มตระหนักถึง ความสำคัญของการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนมากขึ้น เช่น การเลือกเข้าพักในที่พักแบบโฮมสเตย์ การใช้บริการจากชุมชนท้องถิ่น และการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ความนิยมที่เพิ่มขึ้นนี้เปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืนยิ่งขึ้น โดยสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มองหา ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการ แข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในระดับนานาชาติ เนื่องจากปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวที่เน้นการ

รักษาสสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่หลายประเทศให้ความสำคัญ การพัฒนานโยบายและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของไทยในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยสามารถทำได้ผ่านแนวทางหลักดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านการวางแผนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน และการควบคุมการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนภาคเอกชนสามารถเข้าร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นความยั่งยืน สนับสนุนด้านการบริการที่สร้างประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ในหมู่นักท่องเที่ยว

2. การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญในการทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดประโยชน์อย่างยาวนาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีมาตรการป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การควบคุมการทิ้งขยะและมลพิษ รวมถึงการอนุรักษ์พื้นที่ป่าหรือแหล่งธรรมชาติที่เป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การสร้างแผนการจัดการที่ชัดเจนและใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการทรัพยากรจะช่วยให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

3. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นเจ้าของและผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวของตนเองผ่านกิจกรรมที่สร้างรายได้และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม ภาครัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากร และการสนับสนุนการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อนำไปจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

4. การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายพื้นที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและเป็นระบบ เครือข่ายนี้ควรรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เช่น นักวิจัยหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เครือข่ายจะช่วยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ยังช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและเพิ่มโอกาสในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยง (Eco-tourism Routes)

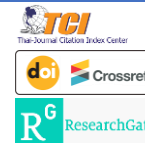
เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *โครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570)*.

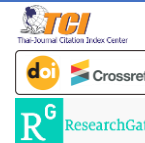
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). *สถานการณ์ท่องเที่ยวตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ เดือนมกราคม–มีนาคม 2567*. กรุงเทพมหานคร: กองกลยุทธ์การตลาด.

- ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช. (2562). การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา*, 15(1), 17–29.
- ผ่องพรรณ มัธยมจันทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 5(2), 33–46.
- ผาสุก มณีวรรณ. (2561). ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในประเทศไทย. *วารสารนโยบายและการพัฒนา*, 9(1), 55–70.
- สมาคมไทยธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (TEATA). (2565). *Ecotourism in Thailand: Towards Responsible Travel*. สมาคมไทยธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย.
- อรรธรณ เกิดจันทร์. (2559). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับบทบาทชุมชน. *วารสารการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*, 2(1), 45–58.
- อรรธรณ เกิดจันทร์. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโดน จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อัจฉรา ห่อทองคำ. (2563). เศรษฐกิจฐานรากกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท. *วารสารเศรษฐศาสตร์การพัฒนา*, 11(3), 99–110.
- Björk, P. (2021). Ecotourism from an educational perspective. *Tourism Recreation Research*, 46(3), 340–353.
- Buckley, R. (2009). *Ecotourism: Principles and practices*. CABI.
- Holden, A. (2021). *Environment and tourism* (3rd ed.). Routledge.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism and sustainable development: Who owns paradise?* (2nd ed.). Island Press.
- Kontogeorgopoulos, N. (2005). Community-based ecotourism in Phuket and Ao Phangnga, Thailand: Partial victories and bittersweet remedies. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(1), 4–23.
- Lu, J., & Nepal, S. K. (2009). Sustainable tourism research: An analysis of papers published in the *Journal of Sustainable Tourism*. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 5–16.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2), 245–249.
- Scheyvens, R. (2018). *Tourism for development: Empowering communities*. Pearson Education.
- Smith, J. K., & Krannich, R. S. (2020). Tourism dependence and resident attitudes. *Annals of Tourism Research*, 83, 102935.
- Stronza, A., & Gordillo, J. (2008). Community views of ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 448–468.
- Thai Ecotourism and Adventure Travel Association [TEATA]. (2022). *Thailand community-based and ecotourism map*. TEATA.

- Tosun, C. (2006). Expected nature of community participation in tourism development. *Tourism Management*, 27(3), 493–504.
- Tourism Authority of Thailand (TAT). (2023). *Tourism situation report Q4/2023*. Tourism Authority of Thailand. (หากมี URL เพิ่มเติม โปรดระบุ)
- Tung, V. W. S., & Ritchie, J. R. B. (2022). Exploring the essence of memorable tourism experiences. *Annals of Tourism Research*, 43, 30–45.
- UNWTO. (2022). *Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030*. United Nations World Tourism Organization.
- Wearing, S., & Neil, J. (2009). *Ecotourism: Impacts, potentials and possibilities?* (2nd ed.). Routledge.
- Weaver, D. B. (2001). *Ecotourism*. Wiley.

